

Pròleg

Quan vaig començar a treballar en *La vall del Mulde* el 2012, tenia al davant una llibreteta plena d'històries. Eren esbossos de drames vitals, sovint resumits en una sola frase. Per exemple: «Fuster ofegat pels deutes se suïcida».

O: «Cònjuge resulta ser una espia de la Stasi».

O: «Dona jove es decideix per un avortament tardà».

No hi havia cap nota inventada. Les havia anat recopilant des de feia temps. Me les havien explicat, les havia sentit per casualitat o les havia trobat al diari. Deu d'aquestes notícies marginals, com les que tots escoltem o llegim cada dia, van acabar constituint la base d'aquest llibre, que parla principalment de la lluita abans de la caiguda.

«Destí o culpa?», havia escrit darrere de l'última nota de la llibreta.

Perquè aquí, al centre d'Europa, en el sistema liberal del segle XXI, en què les persones venen al món en un entorn pacífic i sense preocupacions materials, són elles qui carreguen, soles i en silenci, la culpa del seu fracàs. No hi

ha cap Déu, cap col·lectiu, cap poder superior que les alliberi d'aquest llast. L'individu, més lliure del que mai havia estat, és qui pren les seves pròpies decisions. El dictamen de l'autooptimització no permet que ningú s'aturi. Rendir-se no és una opció.

Ens agrada llegir sobre la derrota, sempre que al final hi hagi una victòria. Ens encanten les històries de persones que superen tots els obstacles i aconsegueixen tenir èxit a la vida.

Els meus herois no són guanyadors. Tot i així, alguns troben la felicitat. Però els que s'acaben vinclant davant del seu destí també tenen veu en l'immens cant de la humanitat. I també mereixen un lloc a la literatura.

Daniela Krien, novembre de 2019

La vall del Mulde

La casa del molí s'alça al marge de l'extensa zona inundable des de fa molt de temps, gairebé dos-cents anys. Abans, sempre que el Hans Novacek entrava al rebedor, mirava cap a l'esquerra. No passava mai per allà sense mirar. Darrere d'aquella porta, on antigament es trobava la sala de moldre del moliner, hi ha les peces de ceràmica del Hans Novacek, col·locades en amples prestatges. Són d'una època en què la gent venia de molt lluny per veure-les. Algunes peces fins i tot van aconseguir creuar la frontera i arribar a l'Oest. Però la majoria encara són aquí, i la porta ha d'estar tancada.

A la cuina, situada a la planta baixa, amb prou feines hi entra la llum del sol. A l'ampla lleixa de la finestra s'hi arrengheren gerros de ceràmica grossos decorats amb dibuixos artístics, els racons estan plens de teranyines, i la pudor d'humitat i floridura no marxa ni tan sols a l'estiu. L'any de l'última gran inundació, l'aigua del Mulde va arribar fins al primer pis. Però la casa ha sobreviscut a moltes inundacions.

–Marie! Marie!

La Marie mira cap on venen els crits, baixa de l'escala i es frega les mans al davantal. Sense pressa, entra a casa, travessa la cuina fins al passadís amb el sostre de volta i puja l'esglaó que condueix a l'habitació del fons.

–Es pot saber què hi fas, allà fora? –li pregunta el Hans.

–Collir cireres.

–Encara no soc mort, Marie, encara no!

–Ho sé molt bé.

–Porta'm a la cuina, que tinc fred.

–Aquí estem a més de vint graus. No hi ha cap lloc més càlid en tota la casa –respon la Marie.

La seva cara es manté inexpressiva. Fa un cop d'ull al rellotge de paret i mira per la finestra. Només s'hi veuen matolls espessos. Tot i que falta poc pel migdia, l'habitació està a les fosques.

–Encén el llum, Marie!

Impulsant-se amb les mans, el Hans fa avançar la cadira de rodes lentament.

–Trigarem gaire a dinar? –li pregunta.

–Una hora. Abans vull omplir el cubell de cireres.

La Marie recorre l'estança amb la mirada. Aquí, les lleixes de les finestres també estan farcides de gerros, càn-tirs i escultures. Entremig, les aranyes hi han teixit les teranyines, paranyes que atrapen les mosques i les torturen fins que es deixen de bellugar.

–Que ningú tregui la pols d'aquí. Tot s'ha de quedar tal com està.

Cada vegada que la Marie el porta fins al seu lloc davant de la llar de foc, on mira la tele, llegeix el diari o la vigila mentre prepara el menjar a la cuina a través d'un forat a la paret fet expressament per a ell, que també serveix de passa-plats, el Hans li diu el mateix. I, cada vegada, ella li contesta:

–No. Ningú traurà la pols d'aquí.

Sense dir res més, la Marie agafa una manta de llana de la calaixera i l'hi posa sobre les cames.

A l'habitació de dalt és on va morir la família del moliner: el pare, la mare i les dues filles, de dotze i catorze anys. El moliner va disparar a les filles i a la dona, i després es va engegar un tret. Però això va passar fa molt de temps, el 1945, abans que arribessin els russos. Sobre la taula del menjador, perfectament ordenats, hi van trobar el carnet del Partit i la resta d'insígnies del miserable poder del moliner.

El Hans ha viscut en aquesta casa des que té ús de raó. Diu que en va començar a tenir als quatre anys.

–Què hi fa, el nano, al taller? –pregunta el Hans.

–Ho saps perfectament.

–Res que valgui la pena?

–A la gent li agraden les seves peces.

–La gent no en té ni idea.

–La setmana passada, al mercat medieval, en va vendre moltes.

–Ja t'ho dic jo. Des de la Reunificació, la gent s'ha tornat encara més imbècil del que ja era. Un mercat medieval. Quina rucada.

La Marie surt a fora. Sospira i es torna a enfilat a l'escala per collir cireres. Les gotes de suor li regalimen pel front.

És un dia calorós.

*

Aquell dia de l'any 1983, quan els dos homes es van presentar a casa seva per primera vegada, la Marie també collia cireres i suava. Portava els cabells rossos i abundants lligats amb un mocador.

–Bon dia, senyora Novacek –la van saludar–. Ens podria dedicar un moment?

La van mirar des del peu de l'escala i després van observar els voltant amb atenció, mentre esperaven. La Marie va baixar de l'escala i es va eixugar les mans i el front amb una tovallola.

Sense donar-li temps a fer cap pregunta, un dels homes li va dir:

–No pateixi, que no l'entretindrem gaire. No és res important.

Els lliris de la riba del rierol estaven florits. Les estàtues del seu marit, que aquell dia havia anat a la ciutat, dominaven el paisatge des dels pedestals fets amb antics calcinals d'arbres. Es van asseure a la taula del jardí i van prendre cafè de l'Oest.

–Per casa seva, hi passen moltes persones –va dir un dels homes amb un to molt significatiu.

–Ens agradaria saber quines –va afegir l'altre.

La Marie va deixar caure el sucre a la tassa i se'ls va quedar mirant, immòbil.

–El seu marit està malalt. Ho sabem. Necessita medicaments, oi?

A la taula hi havia un bol amb cireres acabades de collir. La Marie va començar a ficar-se-les a la boca una darrere l'altra i a escopir els pinyols a l'herba. Tenia la sensació que una munió d'insectes li brunzia al voltant del cap. Va notar una fiblada al peu dret que la va fer estremir. Va veure que el tenia ple de formigues. Es va afanyar a treure-se-les del damunt amb el peu esquerre.

–Vostè és una dona assenyada, senyora Novacek –va dir un dels homes–. Els seus pares són ciutadans exemplars. Bons camarades, tots dos. Es preocupen per vostè.

Els lliris eren grocs, blancs i taronges. La seva aroma

arribava fins a la taula i es barrejava amb l'olor forta del fum del tabac. La Marie va arronsar els dits dels peus i els va tornar a estirar. Ho va repetir una vegada i una altra, fins que va trobar un ritme que la va tranquil·litzar durant uns moments.

–El seu marit ha passat de la ratlla, últimament. Els artistes Strutz i Malinke havien planejat fugar-se de l'RDA. El seu marit els va ajudar. No cal que ho negui. Però, com ja deu saber, ho vam impedir.

La Marie va escopir un pinyol sobre la taula i va continuar menjant cireres.

–Quants anys té el seu fill? Deu?

Ella va fer que sí amb el cap.

–Un bon estudiant. Segur que voldrà anar a la universitat.

La Marie va arronsar les espatlles.

Els homes parlaven per torns. Les seves cares s'assemblaven, els dos fumaven tabac Cabinet, els dos feien cas omís de les cireres i els dos prenien el cafè sol, però amb sucre.

–L'esclerosi múltiple és una malaltia greu. Nosaltres podríem aconseguir medicaments més bons per al seu marit. Potser així també millorarien els seus problemes al llit.

La Marie va alçar la vista i va mirar els dos homes als ulls, primer l'un i després l'altre.

–Què? –va preguntar.

Es va quedar completament quieta. Tan quieta que un paó diürn se li va aturar sobre el genoll nu i es balancejava amb les ales.

–Però, dona! No posi aquesta cara de sorpresa. El Georg Breitmann ens ha explicat que tenen una aventura. Segur que al seu home no li faria gaire gràcia. Què diria si sabés que vostè es deixa follar de tant en tant per un amic seu?

La Marie va notar que el cor li anava a cent per hora.

–Au, va, senyora Novacek, no n’hi ha per a tant. No més cal que ens informi un cop al mes de qui ha estat a casa seva i de què han parlat, i tot anirà bé.

Ella va fer que no amb el cap amb tanta vehemència que es va marejar.

–El Breitmann no exagerava: realment és una dona molt guapa. I les seves habilitats al llit, mare meva..., si és veritat el que el Breitmann ens ha explicat sobre el dijous de fa dues setmanes a Dresden. Redeu.

A la Marie se li va accelerar la respiració, i els dos homes es van fer un senyal amb el cap.

–Bé, senyora Novacek. Ja n’hi ha prou, de fer comèdia. Es comporta com si li parléssim de coses que no sabés, quan vostè n’és l’única culpable.

Mentre el de la dreta parlava, el de l’esquerra va treure un sobre de la cartera.

–Faci el favor de signar aquest document, i esperem el seu informe mensual.

Hi van anar tres vegades. La tercera, la Marie seia davant dels dos homes completament enfonsada. Des de l’última visita, a la nit ja no aconseguia dormir més de dues hores d’una tirada. Li costava parlar. Contestava en veu baixa i amb monosíl·labs. Quan un dels homes se li va acostar tant que el seu alè carregat de nicotina se li ficava al nas, es va apartar sense poder dissimular el fàstic. L’home li havia posat les mans als braços de la cadira. Les seves cares gairebé es tocaven.

–Aquesta és la seva última oportunitat, senyora Novacek. A partir d’ara ja no parlarem. A partir d’ara actuarem. I li asseguro que no serà agradable.